

Alois Jirásek - Z Čech až na konec světa

Takového dědečka, jakého měli na mezihorské tvrzi, neměli zajisté po všem kraji Prácheňském, ba jistě ne široko daleko po všech krajích. Postavou se sice nijak obzvlášť nelišil: byltě Václav Šašek z Mezihore starý zeman, jakých bylo mnoho jiných, slušně na výsost urostlý, s hlavou poněkud dopředu pochýlenou, bílých, krátce střižených vlasů, bílých knírů; nosíval dlouhou staročeskou sukni, přepásanou pěkným pásem, úzké soukenné nohavice, škorně a na hlavě čapku kožešinou lemovanou.

Co však viděl a zkusil, co světa přehlédl, v tom se mu tak hned někdo nevyrovnal. Projeltě valný kus Německa, plul po moři do anglické země, ve Španělech byl a ve Vlaších i ve Francouzích a bůh milý ví, které končiny světa ještě zobroubil; ale nejdivnější bylo všem, že byl až na samém konci země. (...)

Ale jindy vážně o tom vypravoval. On vůbec rád vypravoval. Měltě o čem, na minulé časy rád vzpomínal, i paměť měl výbornou, třebaže již byl muž vysokého věku. Narodil se nedlouho po husitských válkách, přečkal všecky zmatky v Čechách, nežli se stal správcem našeho království pan Jiřík z Poděbrad, žil za panování krále Ladislava Pohrobka, a když volili pana Jiříka, slavné paměti, za krále českého, bylo panici Mezihorskému asi osmnácte let. I tohoto slavného krále přečkal a dožil se za panování jeho nástupce, krále Vladislava Jagellonského, nového století, to šestnáctého. Zatím mu již hlava zbělela i kníry, ve tváři i na čele vrásky vryly a v Čechách se zatím také mnoho změnilo, mnoho! – (...)

Mnoho starý Mezihorský zažil, mnoho zkusil, byl ve vojnách, i krev za svého milého krále Jiříka proléval; ale nejvíce a nejraději vypravoval o svých cestách.

Všaktě to bylo za oněch časů, kdy málokdo se za hranice své vlasti podíval, kdy cestování bylo tak nákladné, drahé a nebezpečné, neboť začasté o hrdlo běželo, kdy bylo něco neobyčejného takový kus světa sjezditi!

(...)

Václav Šašek z Mezihore pocházel z četné rodiny. Otec jeho měl kromě něho ještě několik dětí, na něž na všechny dvorec mezihorský a malé jen kolem něho panství ovšem nestačily. A tak mladý Václav, když byl dospělejšího věku, vstoupil do služby mocného a bohatého pána, bohatého šlechtice, jak tenkrát méně zámožní nebo chudí šlechticové zhusta činívali. Ten pán byl Lev z Rožmitálu. Tak stal se mezihorský panic dvořanem nejvyššího sudí Království českého, jenž byl tím mocnější a váženější, poněvadž jeho sestra byla českou královnou, manželkou krále Jiřího.

U pana Lva z Rožmitálu mladému Šaškovi Mezihorskému se dobře dařilo. Žil s ním většinou v Praze při královském dvoře; občas vyjížděl ven, jmenovitě na hrad blatenský, jenž patřil panu Lvovi. Jednou, bylo v létě roku 1465, zavolal si pan nejvyšší sudí mladého Mezihorského a oznámil mu, že se vydá na cesty, chce-li on, Mezihorský, s ním. Panic se dlouho nerozmýšlel a chutě přisvědčil.

„Ale pojedu daleko, až přes moře. Rozmysli si dobře!“ děl pan Lev. Mladý šlechtic se v duchu zarazil. Měl jet přes moře! A o tom slyšel tolik hrozných věcí! Vypravovaliť vážení lidé, jaké jsou v něm obludy nebezpečné, jaké bouřky na něm strašlivé a nejhorší že jsou mořští loupežníci, kteří poctivě křesťany zajímají a do otroctví prodávají, daleko do ciziny, do mouřenínské země, odkud není spásy ani záchrany.

To všechno se mihlo mladému zemanovi myslí; ale bez dlouhého uvažování přisvědčil, že půjde. To se patrně švagru Jeho Milosti královské líbilo, neboť mu vlídně poklepal na rameno a pochválil ho za tu odvahu a statečnost. Pak mu nařídil, aby pomáhal všecko na dalekou cestu připravovat a opatřovat, ale aby mlčel a žádnému nic neříkal.

(...)

„Dost mně bylo tenkrát smutno,“ vypravoval starý zeman na tvrzi mezihorské, když zaveden hovor na tento čas, kdy ještě jsa panicem bral se do Plzně, aby se tu přidružil ke svému pánu. „Smutno dost, věřte, nebyltě jsem ještě nikdy ve světě.“

Ale jak jsem vám přijel do Plzně, jak jsem přišel mezi nastávající druhy cestovní, když jsem viděl, jak jsou připraveni a všichni dobré myslí, tatam byla má tesknota. Ba, já se pak už nemohl ani dočkat, kdy vyrazíme. Ale to nešlo hned, neboť bylo nám čekat, až se všichni sjedou, a sám pan Lev ještě scházel.

Byli tam už pan Burian ze Švamberka se služebníky svými, pan Pětipeský, pan Bořita z Martinic, každý se svými; nazejtří přijeli vladyka Kovarský, Miroš, Drslav, Vratislav, samí šlechtičtí a většinou mladí a statní. Krásný lid! Radost vzpomínat. A druhého dne přijel sám pan Lev z Rožmitálu a s ním jakýsi Frodnar a Němec Kraffenberg, aby v Německu tlumočil, nebo my německy neuměli, leda pan Lev trochu, ale ne hrubě. Zato latinsky hovořil jako nějaký mistr učený a hbitě řečňoval. S ním také přijel Jan z Kolovrat, jak jsme mu všichni Žehrovský říkali. Ach, toho našeho hrdiny!

Ach, braši milí, takových lidí statečných už dnešního dne není. Ten byl vpravdě náš Achilles a všude byl nám pro čest, nám i všem Čechům.-

Tak jsme se vám v Plzni sjeli; bylo nás všech přes čtyřicet a koní jsme měli přes šedesát.

Co ještě bylo nutno, nakoupilo se, nakoupené urovnalo, na dva vozy naložilo nebo do tlumoků na koně a mohli jsme hned vytrhnout. Ale zůstali jsme ještě jeden den, a ten den jsme byli většinou v kostele na modlení. Také jsme se vyzpovídali, tělo Páně přijali, a pak se známými rozloučivše, vytrhli jsme na úsvitě, ba ještě za tmy, z Plzně. Bylo to v úterý ten čas po sv. Kateřině I. P. 1465; mrzlo již, ale naholo, dobře si to pamatuji.“

(...)

V Bruselu nás pěkně uvítali. My byli hospodou v místě, kdež jsme se divili nejvíce jeho krásné radnici s věží a přemnohým krásným obrazům vyvěšeným na radnici v jedné velké síni.

Pak nás na hrad pozvali. Rozumí se, že pan Lev co nejlépe se vystrojil a my s ním. Vše se na něm jen třpytilo, zvláště na aksamitové sukni višňové barvy a na zlatém bitém pásu; a jak se leskly šňory na sametovém kožichu nejdražší kožešinou lemovaném a podšitím! Já vám byl také jako ženich, a všichni, nebo jsme se nutili, vidouce všude takovou nádheru ve městě a bohatství. Ale což jsme teprve žasli, když jsme přišli na hrad! Takový nádherný hrad neměl náš král ani žádný jiný v křesťanstvu, jak jsem se pak očitě přesvědčil. Všecko se jen lesklo mramorem a drahým kovem a všude nekrásnější koberce.

Tot' byli jsme v brabantské zemi a tam je uměli zvláště čistě dělat jako nikde. A což strážců všude a divných drabantů bylo a bohatě oděných! Nejprve nás ke stolu pozvali. Pan Lev stoloval s třemi vévodskými princí, nevlastními bratry prince Karla, my pak s ostatními dvořany zvláště. Krmě vám byla vzácná, ale ještě vzácnější vína, taková jsem pak už nikdy nepil, leda ještě, když jsme byli ve francouzské zemi.

Po tabuli byl pan Lev uveden k vévodovi Filipovi, jenž přišel našemu pánu vstříc až do třetího pokoje. Co spolu hovořili, o čem jednali, kdož ví. Jistě že nejvíce o králi Jiříkovi, slavné paměti, ale také o veselostech a kratochvích. Neboť pan Lev navrátil se svolal nás všechny a nějak vesele a spokojeně pravil, že budou velký turnaj a zápasy, až se vrátí princ Karel z pole, a tu že on, pan Lev, slíbil vévodovi, že za té příležitosti ukáže se svým lidem panu vévodovi, všemu dvoru a Brabantským, jaké jsou u nás v Čechách turnaje a jaké my Čechové máme hry válečné a jaké sedání.

„Tak, páni bratři!“ dodal, ale díval se přitom nejvíce na pana Žehrovského, „pamatujte na čest a slávu jména českého!“ To jste měli slyšet, jak jsme všichni chutě vykřikli, jak nás to těšilo! Oči všech nás, jako zrak páně Lvův, spočinuly na panu Žehrovském, ale ten stál mlčky a jen se trochu usmíval, hladě si své dlouhé, pěkné kníry. Než oči mu zasvítily, když slyšel o sedlání; dobře jsem si toho všiml.

My se pak turnaje nemohli dočkat; byl jsem velice rád, když pojednou roznesla se novina, že princ Karel se vrací s vojskem z pole. Všecko se hrnulo uvítat slavného vítěze a pan Lev se také vypravil s námi.

(...)

Hned poté zápasy brzy se začaly, jakmile vévoda a všechny paní a slečny a i dvořané usedli na vyvýšená sedadla kolem a když my jsme se ve vedlejší jizbě k zápasu přistojili. Než jsme vyšli, všichni jsme se pokřížovali. Napřed šel pan Žehrovský, po něm Kovarský a třetí já. My tři jsme měli zápasit s těmi odpůrci nám vykázanými. Zraky všech se na nás upřely. Bylo mně vám, děti, divně v ten okamžik; ne že bych se bál, ale že jsem si vzpomněl, jaká by byla hanba pro nás Čechy, kdyby se nám nepovedlo. No, byl jsem ještě mlád a v zápasech ještě ne tak zkušený. Zato pan Kolovrat Žehrovský postavil se klidně doprostřed síně, a hladě si kníry, jak mívával ve zvyku, očekával svého protivníka, jako by nedbal, že všichni na něj upřeně hledí.

Ach, měli jste ho vidět, toho pána, sice ne zrovna vysokého, ale statné, jadrné postavy! A těch svalů jeho a jak pevně se rozkročil, jako by do země vrostl kořeny, když se chystal k zápasu! Věděli jsme, že má sílu jako Herkules, ale přece jsem vám úzkostí o něj očima zamrkal, když vstoupil jeho protivník a proti němu se postavil, pokloniv se vévodovi a jeho dvoru a pak našemu Žehrovskému.

Byl vám to chlap jako hora a v rukou měl patrně sílu jako medvěd. A již se chytili. Zápas trval zpočátku dosti dlouho a chýlil se vítězstvím brzo sem, brzo tam, až pojednou vzal pan Žehrovský toho obra do rukou, a stisknuv ho jako železnými kleštěmi, povalil ho k zemi. My se radovali, páni tleskali. Většinou však byli překvapeni, neboť zápasník ten, jemuž vévoda platil 500 zlatých, nebyl ještě nikdy nikým přemožen. Vstal a dal se s panem Žehrovským podruhé do křížku. Tentokrát svalil se na zemi dříve nežli poprvé, a když potřetí se odvážil, ležel na podlaze dříve, nežli se nadál.

Paní a slečny i páni tleskali, ač je to zrovna netěšilo, že jejich krajan podlehl. Všichni museli obdivovati se našemu panu Žehrovskému, kterého vévoda burgundský pak celého prohmatal, nemá-li nějaké kouzlo u sebe. Ale neměl. Jediné kouzlo jeho byla síla, cvik a udatná mysl. (...)

„A jak to bylo s turnajem?“ ptal se nedočkavý Jaroslav. „Turnaj byl, synku, nazejtří, na jednom velikém prostranství ve hradě vévodově. Sešel se tam opět všecken dvůr vévodský, mnoho rytířů i měšťanů bohatých, paní a slečen, takže všechna místa kolem zápasíště a okna nad ním byla plničká. Fanfáry hlasno zvučely, hlasatelé volali, šaškové směšně ustrojení, plní rolniček, honili se v okolu, prve než začalo sedání, dělali kotrmelce, vtipkovali a prováděli všelijaká čtveráctví a kratochvíle, až všechny rozesmáli. (...)

Pak už rytíři vjížděli v okol. Bylo tu zase mnoho krásy a nádhery, krásných koní s bohatými kropíři, drahých a vzácných brnění. Nejprve burgundští rytíři vespolek zápasili. Vždycky se proti sobě rozjeli s dřevci nadobyčej tenkými a vrazili do sebe, aby je zlomili a roztržili o brnění. Po turnaji pak počítali, a který rytíř nejvíc těch dřevců zpolámal, toho vítězem slavili. Hlasatelé vyvolali hlučně jeho jméno, trubači troubili, bubeníci bubnovali a všecken lid vesele křičel, jásal a výskal, slavě vítěze.

My však vidouce ta tenká dřevce v duchu jsme se smáli, jaká to hračka titěrná, tak pro pacholata a panošky, když se cvičí; pan Kolovrat Žehrovský nahlas divně o tom mluvil. Dobře ještě, že česky nerozuměli. Pak nastal zápas tužšího způsobu; aby jeden druhého ze sedla vyhodil, jak bývá. V tom zápase pan Lev nad jiné se vyznamenal. Och, milí chlapci, jako by nedávno to bylo, dobře ho vidím, toho statného pána, jak na svém krásném vraníku v okol vjížděl. Kůň jeho měl krásný pancíř vpředu i vzadu, mezi ušima vysoký strakatý chochol a v tom chocholu, jak sebou kůň hnul, zvonily tři stříbrné rolničky. I ohon vraníkův byl vyzdoben, a to na hořejší části drahým aksamitem višňové barvy, na kterémž aksamitu ke všemu se ještě leskly zlatotkané pentličky krásně uvázané.

Na pana Lva byla krásná podívaná, ale nejenom pro drahé odění, ale také na to, jak dva burgundské rytíře, jednoho po druhém, pěkně vyhodil ze sedla.

To také pořídil pan Bořita; že pan Kolovrat Žehrovský rovněž, toť se rozumí. Bořita dva a Žehrovský tři! Jiný by toho měl dosti, ale sotva se s nimi spořádal, už se ptal Žehrovský pana Lva, když se tedy začnou jako doma, po česku. Pan Lev mínil, že by si měl trochu oddechnouti, ale Žehrovský se dal nahlas do smíchu, tvrdě, nyní že je právě při dobré chuti, tak jen aby začali.

Pan Lev, nechtěje se dáti zahanbit, svolil a nabídl se, že on sám půjde se Žehrovským v okol. Ihned snali kolčí helmy, dali si odepnouti těžké pancíře a za ně připjali sobě lněné prošívance.

A jak se vyhoupli do sedel na koně, podalo pachole panu Lvovi jeho dřevce a já panu Žehrovskému. Už v ten okamžik bylo nám kolem slyšeti výkřiky úžasu.“

„A čemu se divili?“ ptal se Jaroslav, očí z úst dědových nespouštěje.

„Poprvé těm dřevcům; bylat' z Čech, veliká, silná a těžká, a ne jako ty hůlky burgundských rytířů, a pak že naši na se vzali jen lehké prošívané. Ale což teprv se divili, když pan Lev a Žehrovský každý z jednoho konce okolu se proti sobě rozjeli! Ale ne zvolna. Koňům uzdy pustivše a ostruhou je bodajíce, hnali se vám proti sobě jako dva hromy s dřevci proti sobě nasazenými. Paní a slečny bezděky vykřikly, když oba našinci do sebe dřevce vrazili. Myslili, že v ten okamžik oba, těžce zranění, vyletí ze sedla.

A hle! I pan Lev i pan Žehrovský zůstali v sedle jako svíčky. Tu se vám strhl kolem dokola radostný pokřik a tleskání jako bouřka. Sotvaže však to utichlo, bouřka nanovo, jak seznali, že dřevce páně Lvovo zlomilo se o prsa pana Žehrovského, takže až z dřevce třísky lítaly!

To byla prsa! My sami jsme se divili. Pan Lev vyjel z okolu, ale Kolovrat Žehrovský zůstal, aby na čest přítomným paním a slečnám zlomil jedno dřevce, jak si toho skrze pana Lva vyžádal. Všichni se divili, co chce učinit, neboť neviděli protivníka. Ale jak užasli, když Žehrovský, pobídnuv koně, v divokém cvalu hnal se přes celý okol zrovna ke stavení jednomu u okolu s nasazeným dřevcem. Tímto dřevcem svým vrazil do kamenné zdi jako do nějakého nepřítele. Pomyslete si, jaký to byl hrozný náraz! Jaká rána! Zed' byl protivník nepřemožitelný, skálopevný, a každý jiný, kdo by se byl proti ní tak rozjel, byl by na kolik sáhů z koně vyletěl.

Ano sám silný kuň pana Žehrovského to nevydržel. Jak jeho pán prudce vjel dřevcem do stěny, nastal takový náraz, že milý hnědák Žehrovského, a bylo to nějaké zvíře, sklesl na zadní nohy a div se nesvalil. Ale pan Žehrovský zůstal v sedle jako přibitý.

„Je přivázán! Je přivázán! To není jinak možná!“ začali vám ti Francouzové volati. Mnozí šraňky přesákali a běželi k panu Žehrovskému ohmatat ho a přesvědčit se, není-li přivázán. Než on v ten okamžik, pozoruje to, vyskočil ihned ze sedla, a dav koně sebravšího se zase na druhý konec odvésti, přede všemi na něj se vyhoupl. (...)

A nyní jste měli slyšet, co ti Francouzi burgundští vyváděli, jak jásali, tleskali a volali! Vtom také zahlučely fanfáry trub a hlučné bubnování, že byla radost poslechnout. Ale největší radost měli jsme my Čechové. Tak jsme se z toho radovali, jako by každý z nás to byl vyvedl a jako by každého z nás ctili a slavili. Bylat' sláva pana Kolovrata slávou českého jména, a o to nám běželo všude nejvíce, abychom mu co nejvíce cti a slávy zjednali.

(...)

Tam v tom Brabantsku jsme se měli vůbec dobře a dobře jsme se tušili. Měli nás všude rádi, všude byli k nám úslužní, a tak nežli jsme se nadáli, minulo šestnácte dnů, co jsme se v Bruselu zdrželi. A ještě nás nechtěli pustit. Ale my již nemohli déle meškati, a tak dne osmnáctého, když jsme si všechno na další cestu připravili, odebrali jsme se na hrad, abychom vévodovi Filipovi a mladému vévodovi Karlovi, jeho synu, jak náleží a slušně se poděkovali. A tu nás naposledy častovali v krásné síni stropu pozlatitého, stěn drahými čalouny ověšených. Z oken při vrchu krásně malovaných bylo vidět zrovna do rozlehlé obory při hradě. Byla tam krásná podívaná—“

„Ale vždyť to bylo v zimě,“ vskočila Liduška dědovi do řeči.

„Ano, v zimě, ale měli tam krásné staré stromy a jejich průsekem bylo vidět veliký, velikánský rybník.“

Starý pán vida, že vnučata jeho očekávala něco jiného, čtverácky se pousmál a pokračoval:

„Hodovali jsme v té krásné síni. Pojednou, když jsme již dojídali, a tu již bylo hezky šero, ozval se venku hlahol trub a kotlů. My na se udiveně hleděli, vévoda však usmáv se vyzval nás, abychom se podívali okny. My k nim přistoupili a již jsme také u nich zůstali. Rádi si, milé děti, na to vzpomínám. Bylo šero, ale v té oboře u hradu bylo světlo a jasno. Na kmenech starých dubů hořela připevněná světla, a nejvíce jich planulo kolem rybníka, jak jsem o něm povídal. A na jeho hrázi hořelo ještě kolik hranic dříví, takže bylo kolem dobře vidět na stromy a nejvíce na rybník, jenž se v té rudé záři svítil a leskl jako ohnivé zrcadlo.

A toho hemžení na hrázi! Bylo tam mnoho lidí, většinou samé dvorské čeledi, a také tam stáli trubači, hudci a pištcové a ti vesele hráli a hudlili. Všichni pak hleděli, jakož i my, na rybník samý.

Tam stálo dvaatřicet dvořanů krásně ustrojených. Stáli nejprve jako sochy, najednou pak, jak jim někdo dal znamení, se vytrhli a dali se do běhu. To jste měli vidět, jak po tom ledě ne běhali, ale lítali, že by jim sotva stačil nejrychlejší kuň. Sem tam se kmitali, proplétali se jako v tanci, otáčeli se, rozběhli se jako šipka a mžiknutím se zase obrátili nebo kolem se pustili.

Tak jako ti Francouzové o turnaji s úžasem vykřikovali, když viděli naše Čechy tak znamenitě se bít a potýkat, opět my nyní svůj úžas netajili.

Jakživi jsme to neviděli.“

„A co bylo, že tak běhali?“ ptali se udivení posluchači.

„Já hned upozoroval, že mají něco pod nohama, že na tom jezdí, a byl bych nejraději ze síně se vytratil a tam do obory k rybníku sběhl podívat se zblízka. Ale nebylo možno. Pak těch dvaatřicet dvořanů běhalo či jezdilo na tom ledě o závod. A jeden z těch dvořanů byl vám běhoun! Dvaadvacet jich překonal a zůstal vítězem. Však také běhal, lítal, že by mu nestačil ani vraník páně Lvův.

Tak nám v Bruselu, v té brabantské zemi, učinili poslední kratochvíli. Nežli jsme odešli, požádal pan Lev, aby mu vévoda burgundský propůjčil za vůdce nějakého herolta, který by nás provedl nejbližšími krajinami. Vévoda ochotně a s radostí tak učinil a propůjčil nám herolta, jenž, slyšíte-li, uměl sedmnácteroú řeč-“

„Česky také?“ ptal se Jaroslav.

„Ovšemže, a ten herolt zůstal s námi a vyprovázel nás všude, nejenom sousedními krajinami, ale i přes moře a všude a všude až zase nazpátek do Čech a odtud se teprve pak vrátil do brabantské země. Tak mu to nařídil burgundský vévoda, jeho pán. Z čehož opět patrně vidíte, jak přál panu Lvovi a nám Čechům.“

„Ale dědečku,“ vpadli oba chlapci netrpělivě, neboť měli na jazyku pilný dotaz, „jakpak to bylo na tom rybníce? Co měli ti dvořané pod nohama, že tak rychle jezdili?“

„Byli okováni,“ žertoval starý pan Šašek z Mezihoře; ale hned zkonejšil zvědavost vnuků, vyloživ, že měli ti dvořané želízka se zobci ve dřevěné podešvi zasazená a řemeny k nohám přivázaná, a na těch že byli vycvičeni jezdit. Toho večera starý vladyka již dále nevypravoval, ale jen vykládal a odpovídal na otázky svých vnuků stran těch želízek, až posléze je potěšil slibem, že jim dá v městečku taková ukouti, neboť si dobře pamatuje, jak vypadala ta želízka, která si před odjezdem z Bruselu ráno po té jízdě o závod přece prohlédl.

Chlapci na tvrzi mezihorské usnuli toho večera s velkou nadějí na zvláštní nevidanou kratochvíli, jakou budou mít, až zamrznou rybníky kolem tvrze, až se po nich poženou na těch želízkách jako ptáci, všem na podiv a úžas.

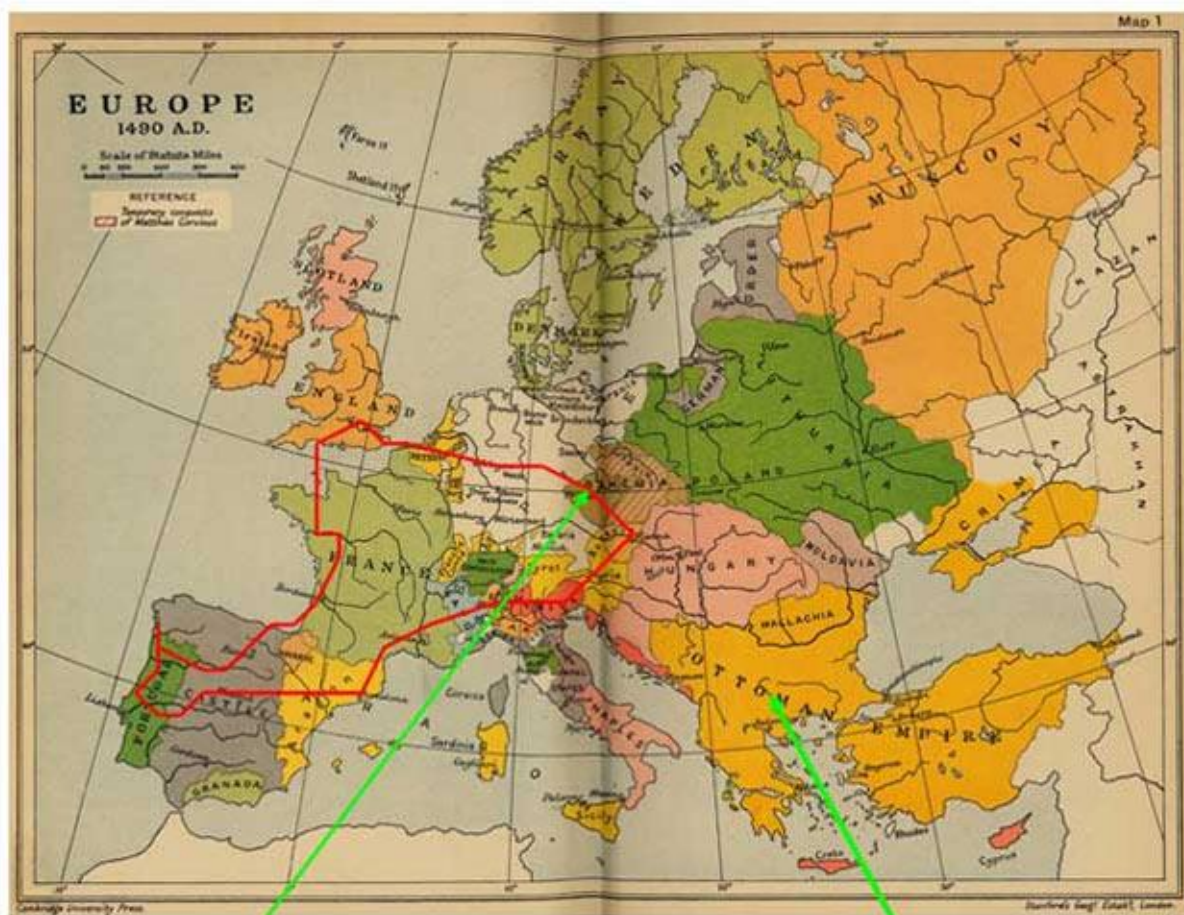
okol – zde aréna, kolbiště, prostor určený k zápasu - kruhového tvaru; prošívanice – lněný pancíř prošívaný; kolčí helma – helma používaná při klání nebo turnaj, drabant - člen osobní stráže na dvoře šlechticů; kropíř – příkryvka rytířského koně; herolt – hlasatel, zde průvodce

Václav Šašek - Deník o jízdě a putování pana Lva z Rožmitálu a z Blatné z Čech až na konec světa je dílo psané česky, nedochovalo se, pouze jeho latinský překlad; Jiráskovo dílo je volnou inspirací, nepopisuje vše, jen to, co „by mohlo mládež zaujmout“, Jirásek děj lehce cenzuruje – vynechává třeba opilost pana Šaška při jedné slavnosti nebo otroctví.

JIRÁSEK, Alois. *Z Čech až na konce světa*. 6. vyd. Praha : Albatros, 1971. 106 s.

DROČÁR, Jan. *Historická šlechta.cz* [online]. c2010 [cit. 2011-07-30]. Putování pana Lva z Rožmitálu a z Blatné z Čech až na konec světa . Dostupné z WWW: <<http://www.historickaslechta.cz/putovani-pana-lva-z-rozmitalu-a-z-blatne-z-cech-az-na-konec-sveta-id2009080023-19>>.

- 1) Kdo byl Václav Šašek z Mezihoře, za jakého panovníka žil, co zažil a komu to vyprávěl?
- 2) Kdy se příběh odehrává? Uveď obě časové linie.
- 3) Co cítil V. Šašek k panu Lvem z Rožmitálu? Dolož to.
- 4) Rozděľ vyprávění na tři pomyslné části a stručně shrň jejich obsah.
- 5) Do jakého žánru bychom tento příběh zařadili?
- 6) Jak bojovali v turnaji Francouzi a jak Češi?
- 7) Kdo byl z Čechů nejsilnější?
- 8) K jakým hrdinům je Žehrovský přirovnáván? Proč?
- 9) Popiš charakter jazyka. Proč tomu tak je, vždyť Jirásek knihu napsal až v r. 1888. (Srovnej s jazykem Babičky – 1855, Čapkem – poč. stol...)
- 10) Vyhledej slova, jimž nerozumíš, a najdi jejich význam.
- 11) Vysvětli rozdíl mezi historismy a archaismy a vyhledej příklady.
- 12) Uveď z textu příklad archaického slovosledu a skloňování.
- 13) Vysvětli pravý důvod cesty pana Lva z Rožmitálu po evropských panovnických dvorech.
- 14) Na přiložené mapě pojmenuj země, kterými projeli.

poselstvo krále Jiřího z Poděbrad v čele s Lvem z Rožmitálu projíždí Evropou

Ottoman Empire = Osmanská říše zaujímala koncem 15. století poměrně velkou část Evropy

Řešení:

1) Václav Šašek byl starý zeman, který svým vnoučatům vypráví o své cestě po Evropě, kterou zažil za panování Jiřího z Poděbrad.

2) 1465; krátce po roce 1500

3) Obdiv a úctu, např. *Rozumí se, že pan Lev co nejlépe se vystrojil a my s ním. Vše se na něm jen třpytilo, zvláště na aksamitové sukni višňové barvy a na zlatém bitém pásu; a jak se leskly šňory na sametovém kožichu nejdražší kožešinou lemovaném a podšitém!... V tom zápase pan Lev nad jiné se vyznamenal. Och, milí chlapci, jako by nedávno to bylo, dobře ho vidím, toho statného pána, jak na svém krásném vraníku v okol vjížděl. Kůň jeho měl krásný pancíř vpředu i vzadu, mezi ušima vysoký strakatý chochol a v tom chocholu, jak sebou kůň hnul, zvonily tři stříbrné rolničky. I ohon vraníkův byl vyzdoben, a to na hořejší části drahým aksamitem višňové barvy, na kterémž aksamitu ke všemu se ještě leskly zlatotkané pentličky krásně uvázané.*

Na pana Lva byla krásná podívaná, ale nejenom pro drahé odění, ale také na to, jak dva burgundské rytíře, jednoho po druhém, pěkně vyhodil ze sedla.

4) 1. úvod – kdo byl V. Šašek, jak se v mládí dostal na cesty

2. turnaje v Bruselu

3. bruslení

5) (historický) cestopis

6) Francouzi v brnění a s tenkými dřevci, Češi mnohem odvážněji a nebezpečněji - jen v prošívanici, s tlustými dřevci, naráželi i do zdi

7) Kolovrat Žehrovský

8) k Achillovi a Herkulovi – měl sílu a odvalu

9) Jazyk je zastaralý, plný historismů i archaismů – napodobuje jazyk století 15.

10) viz vysvětlivky

11) historismy – slova, která se přestala užívat, ale stále v jazyce existují – používají se s věcmi, ke kterým patří – např. k historické zbroji a obleku (prošívanice, okol, kolčí helma...); archaismy – slova zastaralá, dnes už mají věci nové jméno (holdovali jsme, pištcí hudlili...)

12) 1. např. Takového dědečka neměli po všem kraji Prácheňském; Vypravovaliť vážní lidé, jaké jsou v něm obludy nebezpečné, jaké bouřky na něm strašlivé; 2. např. zeman bílých, krátce střižených vlasů, bílých knírů; vypravovaliť, byltě...

13) Jiří z Poděbrad vyslal skupinu svých věrných po Evropě, aby ta svou statečností, odvahou, vstřícností přesvědčila evropské panovníky, že Jiřík není nebezpečím, jak proti němu štvál papež a někteří panovníci; Jiří z Poděbrad se s nimi snažil uzavřít mírové smlouvy – jakýsi světový spolek knížat a králů jako protiváhu papežské vlády z Říma

14) Čechy, Německo, Belgie, Holandsko, Anglie, Francie, Španělsko, Portugalsko, Itálie, Rakousko